

**ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА БЪЛГАРИЯ, ПРОИЗТИЧАЩИ
ОТ РАМКОВО РЕШЕНИЕ 2003/568/ПВР НА СЪВЕТА
ОТНОСНО КОРУПЦИЯТА В ЧАСТНИЯ СЕКТОР
И ТЯХНОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ**

*Докторант Мартина Георгиева
Русенски Университет „Ангел Кънчев”*

**OBLIGATIONS FOR BULGARIA ARISING FROM FRAMEWORK
DECISION 2003/568/JHA ON COMBATING
CORRUPTION IN THE PRIVATE SECTOR AND
THEIR IMPLEMENTATION**

*PhD student Martina Georgieva
“Angel Kanchev” University of Ruse*

Резюме

Корупцията, обикновено, е дефинирана като пагубно зло, което спъва икономическото развитие на демокрацията. Много са държавите по света, в които е дълбоко разпространена корупция. Държавите-членки придават особено значение на борбата с корупцията, а основният нормативен акт на ЕС относно борбата с корупцията в частния сектор е Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г.

Ключови думи: корупция, частен, сектор, държави, Европа.

Abstract

Corruption is usually defined as a destructive evil that hinders the economic development of democracy. There are many countries in the world where corruption is widespread. Member States attach particular importance to the fight against corruption, and the main EU legislation on the fight against corruption in the private sector is Framework Decision 2003/568 /JHA of 22 July 2003.

Key words: corruption; private; sector; countries; Europe.

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2020.135>

Въведение

Корупцията, обикновено, е дефинирана като пагубно зло, което подкопава благосъстоянието на обществото. Тя спъва икономическото развитие и разклаща основите на демокрацията. Ако потърсим дефиницията за болест, ще видим, че тя е определена като „състояние на организма, предизвикано от действието на прекомерно силни или необичайни дразнителни, протичащо при нарушена хомеостаза и понижено качество и ефективност на жизнените процеси. Проявява се с ограничена приспособимост към условията на средата. Представлява дълбоко и трайно отклонение от нормалната жизнена дейност на организма, съпроводено със структурни и функционални изменения в него”¹. Ето, че определението за болест и корупция имат много сходни елементи помежду им. Да се опитаме тогава за момент да погледнем на корупцията като болест, която се

¹ Веселкин П.Н. Болестъ (Болезнь). Голямата медицинска енциклопедия (в 30 тома). 3 издание. Т. 3. Беклемишев – Валидол (Беклемишев – Валидол). Москва, Издателство „Съветска енциклопедия“, 1976. с. 584, Болест, Налице е: <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D1%82>, [достъп за последен път. 25.10.2020].

прокарва през всички етажи на обществото, която консумира основите на държавата, правейки по – слаби нейните институции, деформира принципите, които регулират пазара и застрашава ефективността на икономическите решения. Не случайно и етимологията на термина „корупция“ произлиза от латинския език и означава «повреждане», «разрушаване», «подкопаване. Както болестта води до дълбоко и трайно отклонение от нормалната жизнена дейност на организма, така и корупцията води до трайно отклонение от правилното функциониране на пазарните икономики. А корупцията, както и болестта надделява, там, където намира най-благоприятна среда за своето развитие, тоест където държавните институции са слаби, прозрачността и отчетността са почти несъществуващи и действието на пазарните принципи е ограничено. Един от най-ясните модели, които описват ключовите фактори причина за корупцията, е моделът на Робърт Клиггард²: К (корупцията) = М (монополни права) + В (възможност за вземане на решение по усмотрение) – О (отговорност).

„Мащабите на корупцията в дадена сфера са толкова по-големи, колкото по-голяма е монополната власт (контрол върху определени ресурси) и възможността за вземане на решения по усмотрение от овластените лица и колкото по-ниска е степента на тяхната отговорност за взетите решения и извършените действия”³. Много са държавите по света, в които е дълбоко разпространена корупция. Поради тази причина „държавите-членки придават особено значение на борбата с корупцията, както в публичния, така и в частния сектор, като считат, че корупцията в тези два сектора поставя в опасност правовата държава, представлява нарушаване на условията на конкуренция във връзка с покупката на стоки или на търговски услуги и представлява пречка за нормално развитие на икономиката”⁴.

Този доклад ще има за цел да разгледа задълженията произтичащи от основния нормативен акт на ЕС относно борбата с корупцията в частния сектор: Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г., в сила от 31.07.2003 г. и тяхното изпълнение.

Изложение

Както вече споменахме във въведението, много са държавите, които страдат от дълбокото разпространение на корупцията както в публичния така и в частния сектор.

Рамковото Решение 2003/568/ПВР на Съвета на Европейския съюз има за цел да гарантира, чрез транспонирането на своите разпоредби от страна на страните членките във вътрешното им законодателство, че активната и пасивната корупция в частния сектор са дефинирани като престъпления, че юридическите лица също носят отговорност за тези престъпления и че за този тип престъпления страните членки налагат ефективни, съразмерни и възпиращи санкции.

В чл. 2, Рамковото решение дава определение за активна и пасивна корупция в частния сектор:

Държавите-членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че следните умишлени деяния са обявени за престъпления във вътрешното законодателство, когато са извършени при осъществяване на стопанска дейност:

² Нончев, (2004), Корупционни практики и превенция на корупцията, стр. 10

³ Нончев, 2004, Корупционни практики и превенция на корупцията, стр. 10

⁴ Съвет на Европейския Съюз, (2003), Рамково Решение 2003/568/ПВР налице е: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003F0568&from=BG>, [достъп за последен път. 25.10.2020]

а) обещаване, предлагане или даване, пряко или чрез посредник на каквато и да е недължима облага на лице, което в каквото и да е качество ръководи или работи в юридическо лице от частния сектор, за него или за трето лице, за да извърши или да се въздържа от дадено действие в нарушение на неговите задължения;

б) поискване или получаване, пряко или чрез посредник от лице, което в каквото и да е качество ръководи или работи в юридическо лице от частния сектор, на каквато и да е недължима облага, за него или за трето лице или на приемане на обещание за такава облага, за да извърши или да се въздържа от дадено действие в нарушение на неговите задължения.

В член 4 Рамковото решение изисква всяка от страните членки да предприеме необходимите мерки за да гарантира, че деянията по чл. 2 са обявени за престъпления във вътрешните законодателства на страните членки и че се наказват с ефективни, съразмерни и възпиращи санкции, като наказанието за това престъпление е лишаване от свобода най-малко от една до три години.

Относно изпълнението на мерките, съдържащи се в настоящото Рамково решение, чл. 9 гласи⁵:

1. Държавите-членки предприемат мерките, необходими за да се съобразят с разпоредбите на настоящото рамково решение, преди 22 юли 2005 г.

2. До същата дата държавите-членки предават на генералния секретариат на Съвета и на Комисията текста на разпоредбите за транспониране в тяхното национално право на задълженията, които произтичат от настоящото рамково решение. На основание на писмен доклад, който използва тази информация и писмен доклад на Комисията, преди 22 октомври 2005 г. Съветът оценява до каква степен държавите-членки са се съобразили с разпоредбите на настоящото рамково решение.

Две години след изтичането на срока за изпълнение на Рамковото решение и транспонирането на неговите разпоредби във вътрешните законодателства на страните – членки, в Доклад на Комисията до Съвета въз основа на член 9 от Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г. относно борбата с корупцията в частния сектор само две държави-членки (NL, FI) са отговорили и представили своето законодателство на Комисията преди крайния срок.

Колкото до транспонирането на чл. 2 от Рамковото решение, с който се изисква държавите-членки да обявят за престъпления активната и пасивната корупция при осъществяване на стопанска дейност в частния сектор, към 2007 година това изискване се оказва много проблематично за повечето от 20-те държави-членки. Към този момент само две (BE, UK) правилно са били транспонирани всичките му елементи. Като заключителни бележки в доклада си, Комисията се казва загрижена тъй като към 2007 година транспонирането на разпоредбите на Рамковото решение на Съвета се намира

От оценката на Комисията в доклада до Съвета и Европейския парламент въз основа на член 9 от Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г. относно борбата с корупцията в частния сектор от 2011 г. става ясно, че както и през 2007 г., прилагането на член 2 се оказва много проблематично за държавите-членки. През 2007 г. само две държави-членки (BE, UK) са били транспонирани правилно всички елементи на престъплението. Към 2011 година 9 държави-членки, от които и България са били транспонирани правилно всички елементи.

⁵ Съвет на Европейския Съюз, (2003), Рамково Решение 2003/568/ПВР налице е: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003F0568&from=BG>, [достъп за последен път. 25.10.2020]

Една от трудностите, които срещат държавите членки при транспонирането на чл. 2 от Рамковото решение е да придадат в своето законодателство точното значение на формулировки като „пряко или чрез посредник“ и „лице, което в каквото и да е качество ръководи или работи“⁶.

Чл. 2, параграф 1, буква а) съдържа седем елемента на активната корупция в частния сектор. Относно изпълнително деяние, чл. 2 параграф 1, буква а) съдържа 1. *обещаване, предлагане или даване*, като предвижда това 2. *пряко или чрез посредник*. Относно субекта на престъплението посочва 3. *лице, което в каквото и да е качество ръководи или работи* 4. *в юридическо лице от частния сектор*. Относно средството на престъплението 5. *каквато и да е недължимата облага* 6. *за него или за трето лице*; Относно престъпния резултат на престъплението 7. *за да извърши или да се въздържа от дадено действие в нарушение на неговите задължения*.

По същия начин посочен по – горе, в чл. 2, параграф 1, буква а), чл. 2, параграф 1, буква б) от своя страна съдържа елементите на пасивната корупция в частния сектор: 1. *поискване или получаване или приемане на обещание*; 2. *пряко или чрез посредник*; 3. *лице, което в каквото и да е качество ръководи или работи*; 4. *в юридическо лице от частния сектор*; 5. *каквато и да е недължимата облага*; 6. *за него или за трето лице*; 7. *за да извърши или да се въздържа от дадено действие в нарушение на неговите задължения*.

Според оценката на Комисията, 12 държави-членки, между които и България са се съобразили със седемте елемента на определението за активна корупция. Тя посочва, че „най-проблематично при транспонирането на член 2, параграф 1, буква а) се оказва предаването на цялостния обхват на „обещаване, предлагане или даване“ и „за да извърши или да се въздържа от дадено действие в нарушение на неговите задължения“⁷. Относно пасивната корупция в частния сектор, Комисията отбелязва, че 12 държави-членки, между които и България изцяло са приложили член 2, параграф 1, буква б).

В член 2, параграф 2 се постановява, че член 2, параграф 1 се прилага при осъществяване на стопанската дейност на субекти със стопанска или нестопанска цел. От доклада на Комисията става ясно, че „някои държави-членки изрично включват субекти с нестопанска цел в законодателството си, а при други формулировките в законодателството са с толкова широк обхват, че не изключват субекти с нестопанска цел“⁸. Като цяло 16 държави-членки, между които и България са транспонирали изцяло тази разпоредба.

⁶ Европейска Комисия, (2011), Доклад на Комисията до Съвета и Европейския Парламент въз основа на член 9 от Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор, налице е: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52011DC0309>, [достъп за последен път. 25.10.2020]

⁷ Европейска Комисия, (2011), Доклад на Комисията до Съвета и Европейския Парламент въз основа на член 9 от Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор, налице е: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52011DC0309>, [достъп за последен път. 25.10.2020]

⁸ Европейска Комисия, (2011), Доклад на Комисията до Съвета и Европейския Парламент въз основа на член 9 от Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор, налице е: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52011DC0309>, [достъп за последен път. 25.10.2020]

Колкото до член 2, параграф 3⁹, параграф 4¹⁰ и параграф 5, България не е деклари-рала, че иска да ограничи приложното поле на параграф 1 и съответно параграф 4 и 5 са неприложими.

В Доклада на Комисията до Европейския парламент и Съвета за оценка на степента, в която държавите членки са предприели необходимите мерки за изпълнение на Рамковото решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г. относно борбата с корупцията в частния сектор от 26.7.2019 година става ясно, че относно активната корупция в частния сектор, България е транспонира почти буквално трите понятия „обещаване, предлагане или даване” в своето законодателство. Колкото до пасивната корупция, България също е транспонира почти буквално трите понятия „поискване или получаване, или приемане на обещание” във вътрешното си законодателство. Относно криминализирането на посредниците в корупцията в частния сектор, понятието „пряко или чрез посредник” не е изрично включено в българското законодателство. България транспонира буквално елемента „което упражнява управленска или трудова функция”/”което в каквото и да е качество ръководи или работи”. Нашата страна транспонира също така буквално в своето законодателство елементите „в юридическо лице от частния сектор”, „каквато и да е недължимата облага”, за него или за трето лице”, „да извърши или да се въздържа от дадено действие в нарушение на неговите задължения”.

Заклучение

Задълженията за България, произтичащи от участието ѝ в международните анти-корупционни инструменти и от статута ѝ на тогава държава-кандидатка за членство в Европейския съюз са обусловили законодателната инициатива за въвеждане на чл. 225 в в българското наказателно право.

На 13 септември 2002 година Народното събрание приема Закон за изменение и допълнение на Наказателния кодекс (обнародван в Държавен вестник, брой 92 от 27 септември 2002 година), с който се криминализира и подкупа в частния сектор чрез създаване на нов текст в Глава шеста “Престъпления против стопанството” от Особената част на Наказателния кодекс (член 225в).

През 2004 година изменението в ал. 4 на чл. 255 в на съюза „и” с „или” касае частта за санкционирането на този вид престъпление.

От докладите на Комисията за оценка на степента, в която държавите членки са предприели необходимите мерки за изпълнение на Рамковото решение, става ясно, че България транспонира буквално или почти буквално седемте елемента на активната и пасивната корупция. България транспонира правилно разпоредбите на Рамково решение 2003/568/ПВР относно определението за активна и пасивна корупция, включително по отношение на субектите с нестопанска цели въвежда подходящите за това престъпление наказания¹¹, като по този начин, на хартия, изпълнява изцяло изискванията на Рамковото решение на Съвета.

⁹ Чл. 2, параграф 3: „Всяка държава-членка може да декларира, че ограничава приложното поле на параграф 1 до действията, които водят или биха могли да доведат до нарушаване на условията на конкуренция, във връзка с купуването на стоки или търговски услуги“.

¹⁰ Чл. 2, параграф 4: „Декларациите по параграф 3 се съобщават на Съвета в момента на приемането на настоящото рамково решение и са валидни за срок от пет години, считано от 22 юли 2005 г.“.

¹¹ Европейска Комисия, (2014), Приложение България към Доклада на ЕС за борбата с корупцията, на-лице е: https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider49/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/8ba7120c4doklad_za_bg2014pdfd4bfcf4984814b3891d9ba9d69f320d4.pdf, [достъп за последен път. 25.10.2020]

Относно приложението на разпоредбите в националните законодателства, обаче, в Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета за оценка на степента, в която държавите членки са предприели необходимите мерки за изпълнение на Рамковото решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 г. относно борбата с корупцията в частния сектор от 26.7.2019 се чете, че от 22 държави членки, между които и България, подали информация, само 7 от тях са предоставили данни за окончателни присъди за случаи на подкупване в частния сектор. България не е между тях.

Използвана литература

1. Веселкин П.Н. & Т. З. Беклемишев – Валидол. Болестъ (Болезнь). с. 584. Москва: Издателство „Съветска енциклопедия“, 1976., Болест, налице е: <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D1%82>, [достъп за последен път. 25.10.2020]
2. Veselkin P.N. & T.Z. Beklemishev – Validol. (1976). Bolesta (Bolezn). S.584. Moskva: Izdatelstvo “Savetska entsiklopedia”, Bolest, nalitse е: <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D1%82>, [dostap za posleden pat. 25.10.2020]
3. Европейска Комисия, Доклад на Комисията до Съвета и Европейския Парламент въз основа на член 9 от Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор, налице е: https://parliament.bg/pub/ECD/106596COM_2011_309_BG_ACTE_f.pdf, [достъп за последен път 25.10.2020]
4. Evropeyska Komisia, Doklad na Komisiata do Saveta i Evropeyskia Parlament vaz osnova na chlen 9 ot Ramkovoto Reshenie 2003/568/PVR na Saveta ot 22 yuli 2003 godina otnosno borbata s korupciata v chastnia sektor, nalitse е: https://parliament.bg/pub/ECD/106596COM_2011_309_BG_ACTE_f.pdf, [dostap za posleden pat. 25.10.2020]
5. Европейска Комисия, Приложение България към Доклада на ЕС за борбата с корупцията, налице е: https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider49/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/8ba7120c4doklad_za_bg2014p dfd4bfcf4984814b3891d9ba9d69f320d4.pdf, [достъп за последен път. 25.10.2020]
6. Evropeyska Komisia, Prilozhenie Bulgaria kam Doklada na ES za borbata s koruptsiata, nalitse е: https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider49/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/8ba7120c4doklad_za_bg2014p dfd4bfcf4984814b3891d9ba9d69f320d4.pdf, [dostap za posleden pat. 25.10.2020]
7. Нончев, А., (2014), Корупционни практики и превенция на корупцията, (стр. 10). София: Център за изследвания на демокрацията
8. Nonchev, A., (2014), Koruptsionni praktiki i preventsia nakoruptsiata, (str.10). Sofia: Tsentar za izsledvania na demokratsiata.
9. Съвет на Европейския Съюз, Рамково Решение 2003/568/ПВР, налице е: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003F0568&from=BG>, [достъп за последен път. 25.10.2020]

10. Savet na Evropeyskia Sayuz, Ramkovo Reshenie 2003/568/PVR, nalitse e:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003F0568&from=BG>, [dostap za posleden pat. 25.10.2020]

За контакти: Докторант Марина Георгиева
Русенски Университет „Ангел Кънчев“
e-mail: yuliyanova.georgieva@gmail.com